

YOU PART

Engage. Connect. Empower

PARTICIPACIJA

UVOD

LESTVICA PARTICIPACIJE

STEPEN ODVAJANJA

DIMENZIJE UČEŠĆA

LANDI MODEL

PARTICIPACIJA

UVOD

Učešće mladih u kreativnim procesima, podrška njihovoj sposobnosti da se sami organizuju i artikulacija njihovih interesovanja u različitim kontekstima (lični interesi, interesi specifični za njihovu životnu sredinu, društveni i politički interesi) čine važan princip delovanja otvorenog tipa omladinskog rada. Participativni pristup se ogleda u osmišljavanju i implementaciji programa kao i u evaluaciji otvorenog omladinskog rada. Učešće mladih u društvenim procesima nije dobronamerni ustupak od strane odgovornih odraslih, već je na mnogo načina sadržano, na primer u Konvenciji UN o pravima deteta (<https://www.unicef.org/child-rights-convention>) (1989), u Evropskoj povelji o učešću mladih u lokalnoj zajednici i regionalnom životu (<https://participationpool.eu/resource/revised-european-charter-on-the-participation-of-young-people-in-local-and-regional-life-of-the-congress-of-local-and-regional-authorities-of-the-council-of-europe/> - 2015) ili u Saveznom ustavnom zakonu o pravima dece u Austriji (2011). Doprinos otvorenog omladinskog rada uspešnoj opštinskoj/regionalnoj kulturi participacije sastoji se i od praktikovanja participacije na različitim nivoima u sopstvenoj oblasti i njenog pokretanja i praćenja procesa učešća u opštinskom/regionalnom kontekstu. Ovo pomaže deci i mladima da dožive svoje živote kao nešto što se može oblikovati i tako sve više uzimaju svoje živote u svoje ruke kao deo svog razvoja.

Prilikom uključivanja mladih u procese planiranja i donošenja odluka u lokalnom i regionalnom kontekstu, mora se posvetiti posebna pažnja da se njihovi interesi, mogućnosti, sposobnosti i ograničenja osiguraju i uzmu u obzir. Ovo ne samo da izbegava nedovoljno, preterano ili neuspešno iskustvo, već i stvara realne mogućnosti za učešće.

LESTVICA PARTICIPACIJE

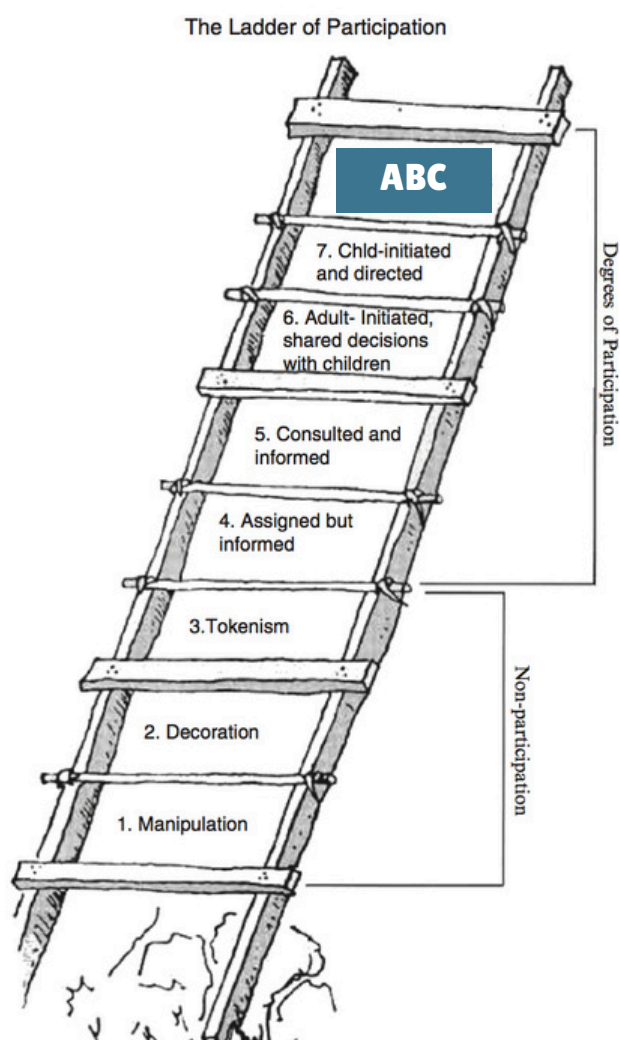
Za merenje kvaliteta učešća i razmatranja koja slede možemo koristiti „Lestvicu učešća“.

Prvi put objavljeno u Dečijem učešću: Od tokenizma do građanstva, publikaciji Međunarodnog centra za razvoj dece Dečijeg fonda Ujedinjenih nacija (UNICEF) iz 1992. godine, Lestvice dečijeg učešća Rodžera Harta primenile su konceptualni okvir Lestvice građanskog učešća Šeri Arnštajn na učešće dece u projektima, programima i aktivnostima za odrasle, uključujući oblike rada, zastupanja i građanstva. Kao i Arnsteinov raniji okvir, Hartova modifikovana lestvica učešća postala je uticajan i široko primenjen model u oblastima razvoja dece, obrazovanja, građanskog učešća i demokratskog donošenja odluka.

LESTVICA PARTICIPACIJE

„O učešću mladih se ne može razgovarati bez razmatranja odnosa moći i borbe za jednaka prava. Važno je da svi mladi ljudi imaju priliku da nauče da učestvuju u programima koji direktno utiču na njihov život. Ovo posebno važi za decu u nepovoljnom položaju jer kroz učešće sa drugima takva deca uče da je borba protiv diskriminacije i represije i borba za svoja jednaka prava u solidarnosti sa drugima samo po sebi osnovna demokratska oprema. Najviši mogući stepen građanstva po mom mišljenju je kada mi, deca ili odrasli, ne samo da osećamo da sami možemo da pokrenemo neku promenu, već i kada shvatimo da je ponekad prikladno pozvati i druge da nam se pridruže zbog svojih prava i jer to utiče i na njih, kao na sugrađane“.

Rodžer A. Hart, *Dečije učešće: Od tokenizma do građanstva*

Originalna ilustracija Rodžera Harta iz 1992. Merdevine dečijeg učešća: Od tokenizma do građanstva. Model sadrži osam „stepenica“ koje opisuju karakteristike povezane sa različitim nivoima učešća u donošenju odluka, kontrole ili moći koje odrasli mogu dati deci i mladima.

LESTVICA PARTICIPACIJE

Hartova tipologija dečijeg učešća je predstavljena kao metaforička „merdevina“, sa svakom uzlaznom prečkom koja predstavlja sve veći nivo dečijeg delovanja, kontrole ili moći. Pored toga, osam „stepenica“ na lestvici predstavljaju kontinuum moći koji se penje od neučešća (bez posredovanja) do stepena učešća (povećavaju se nivoi delovanja). Treba napomenuti da Hartova upotreba termina „deca“ obuhvata sve zakonske maloletnike od dece predškolskog uzrasta do adolescenata.

Osam stepenica Hartove lestvice dečijeg učešća su:

1. MANIPULACIJA

Učešće kao manipulacija se javlja kada deca i mladi ne razumeju probleme koji motivišu proces učešća ili njihovu ulogu u tom procesu. Hartovim rečima: „Ponekad odrasli osećaju da cilj opravdava sredstva... Ako deca nemaju razumevanja za probleme i stoga ne razumeju svoje postupke, onda je to manipulacija. Takva manipulacija pod maskom participacije teško da je odgovarajući način da se deca uvedu u demokratske političke procese.”

Primeri uključuju „decu predškolskog uzrasta koja nose političke plakate o uticaju socijalne politike na decu“ kada ta deca ne razumeju probleme ili svoju ulogu u političkom procesu i traže od dece „da nacrtaju nešto, kao što je njihovo idealno igralište“, nakon čega „odrasli skupljaju crteže i na neki skriveni način sintetizuju ideje kako bi osmislili „dečiji dizajn“ za igralište. Proces analize se ne deli sa decom i obično nije ni transparentan za druge odrasle osobe. Deca nemaju pojma kako su njihove ideje korišćene.”

2. DEKORACIJA

Učešće kao dekoracija se dešava kada su deca i mladi izloženi javnosti tokom događaja, predstave ili druge aktivnosti organizovane za određenu svrhu, ali ne razumeju značenje ili nameru svog učešća.

Primeri uključuju „one česte prilike kada se deci daju majice u vezi sa nekim ciljem, i mogu da pevaju ili plešu na događaju u takvoj haljini, ali nemaju pojma o čemu se radi i ne govore o organizovanju događaja. Mladi su tu zbog osveženja, ili nekog zanimljivog nastupa, a ne zbog razloga. Razlog zašto se ovo opisuje kao jedan od stubova „manipulacije“ je taj što se odrasli ne pretvaraju da je uzrok inspirisan decom. Oni jednostavno koriste decu da podrže svoju stvar na relativno indirektan način.”

LESTVICA PARTICIPACIJE

3. TOKENIZAM

Učešće kao tokenizam se javlja u „onim slučajevima u kojima je deci očigledno dat glas, ali u stvari imaju malo ili nimalo izbora u vezi sa temom ili stilom komuniciranja, i malo ili nimalo mogućnosti da formulišu sopstveno mišljenje“.

Primeri uključuju „kako se deca ponekad koriste na konferencijskim panelima. Odrasli biraju artikulisanu, šarmantnu decu da sede na panelu sa malo ili bez suštinske pripreme na tu temu i bez konsultacija sa svojim vršnjacima koje, podrazumeva se, predstavljaju. Ako se publici ili deci ne daju objašnjenja o tome kako su izabrani i koje dečije perspektive predstavljaju, to je obično dovoljan pokazatelj da projekat nije zaista primer učešća.“

4. DODELJEN, ALI OBAVEŠTEN

Učešće koje je dodeljeno, ali informisano se dešava kada deca i mladi (1) „razumeju namere projekta“, (2) „znaju ko je doneo odluke u vezi sa njihovim učešćem i zašto“, (3) „imaju smisleno (umesto 'dekorativna') uloga“ i (4) „volontirati za projekat nakon što im je projekat jasno stavljen.“

Hart opisuje, kao primer, Svetski samit za decu održan u sedištu Ujedinjenih nacija. Bio je to „izuzetno veliki događaj sa velikom logističkom složenošću“ i „bilo bi teško iskreno uključiti mlade ljude u planiranje takvog događaja“, kaže Hart. Međutim, „svakom od 71 svetskog lidera dodeljeno je jedno dete. Kao „stranice“, ova deca su postala eksperti za zgradu Ujedinjenih nacija i događaj, i bila su u stanju da igraju važnu ulogu da dovedu predsednike i premijere na prava mesta u pravo vreme.“ U ovom slučaju, uloga dece je bila i funkcionalna i simbolična, a „uloge dece kao stranica bile su važne i svima jasne

5. KONSULTOVANI I INFORMISANI

Učešće koje predstavlja konsultovani i informisani se dešava kada deca deluju kao „konsultanti za odrasle na način koji ima veliki integritet. Projekat su osmislili i vode odrasli, ali deca razumeju proces i njihovo mišljenje se tretira ozbiljno.“

Jedan primer koji Hart opisuje je istraživanje percepcije mladih koje je vodila odrasla osoba u kojoj su mladi informisani o svrsi ankete, konsultovani o odgovarajućim pitanjima pre nego što je razvijena i data im je prilika da daju povratne informacije o konačnoj anketi pre nego što se ona sprovede .

LESTVICA PARTICIPACIJE

6. ODRASLI INICIRAJU, DELE ODLUKE SA DECOM

Učešće koje predstavlja zajedničku odluku koju iniciraju odrasli sa decom se dešava kada odrasli pokreću participativne projekte, ali oni dele ovlašćenje za donošenje odluka ili upravljanje sa decom.

Jedan primer koji Hart opisuje su omladinske novine. U ovom slučaju, novine mogu biti projekat koji iniciraju odrasli, ali deca mogu da upravljaju svakim aspektom operacije – od izveštavanja, pisanja i uređivanja do oglašavanja, štampanja i distribucije – samo uz smernice i tehničku pomoć odraslih.

7. DECA INICIRAJU I VODE

Učešće koje je pokrenuto i usmereno pojavljuje se kada deca i mladi osmisle i sprovede složene projekte radeći kooperativno u malim ili velikim grupama. Iako odrasli mogu da posmatraju i pomažu deci, oni se ne mešaju u proces niti igraju ulogu direktive ili menadžera.

Hart napominje da je teško „pronaći primere projekata zajednice koje su pokrenula deca. Glavni razlog za to je taj što odrasli obično nisu dobri u reagovanju na sopstvene inicijative mladih. Čak i u onim slučajevima kada odrasli ostavljaju decu samu da dizajniraju i oslikavaju zidni mural ili sopstvenu sobu za rekreaciju, čini se da im je teško da ne igraju ulogu režije.

8. DECA INICIRAJU, ODLUKE DONOSE SA ODRASLIMA

Učešće koje predstavlja iniciranu inicijativu dece, podeljene odluke sa odraslima se dešava kada deca – mada prvenstveno mladi tinejdžeri u ovom slučaju – dele autoritet za donošenje odluka, upravljanje ili moć sa odraslim partnerima i saveznicima.

Primeri bi uključivali partnerstvo učenika sa odraslima u prikupljanju sredstava, razvoju i vođenju školskog programa ili vođenju kampanje u zajednici. Glavna prednost ovog oblika učešća mladih je to što može osnažiti mlade ljude da imaju značajan uticaj na politike, odluke ili ishode koji su tradicionalno bili pod isključivom kontrolom i rukovodstvom odraslih, kao što su zakonodavni ili politički procesi.

Source:

Hart, R. A., Children's participation: From tokenism to citizenship. Florence, Italy: United Nations Children's Fund International Child Development Centre, 1992.

Hart, R. A., Stepping back from 'the ladder': Reflections on a model of participatory work with children. In Participation and Learning: Perspectives on education and the environment, health and sustainability (pp. 19–31). Netherlands: Springer, 2008.

STEPEN ODVAJANJA

U Osnaživanje dece i mladih: Promovisanje učešća u donošenju odluka (1997), Fil Treseder je preoblikovao Lestvice dečijeg učešća Rodžera Harta u konfiguraciju čvorišta i reke kako bi izbegao uobičajene kritike metafore lestvice: u realnim okruženjima, učešće se ne odvija u uređenom nizu od višeg ka nižem, a oblici učešća koji se pojavljuju na nižim stepenicama lestvice nisu suštinski gori od viših nivoa – u stvari, mogu biti prikladni u određenim okolnostima, kao kada je deci i mladima potrebna podrška i usmeravanje odraslih za potpuno učešće u procesu vođenja ili donošenja odluka.

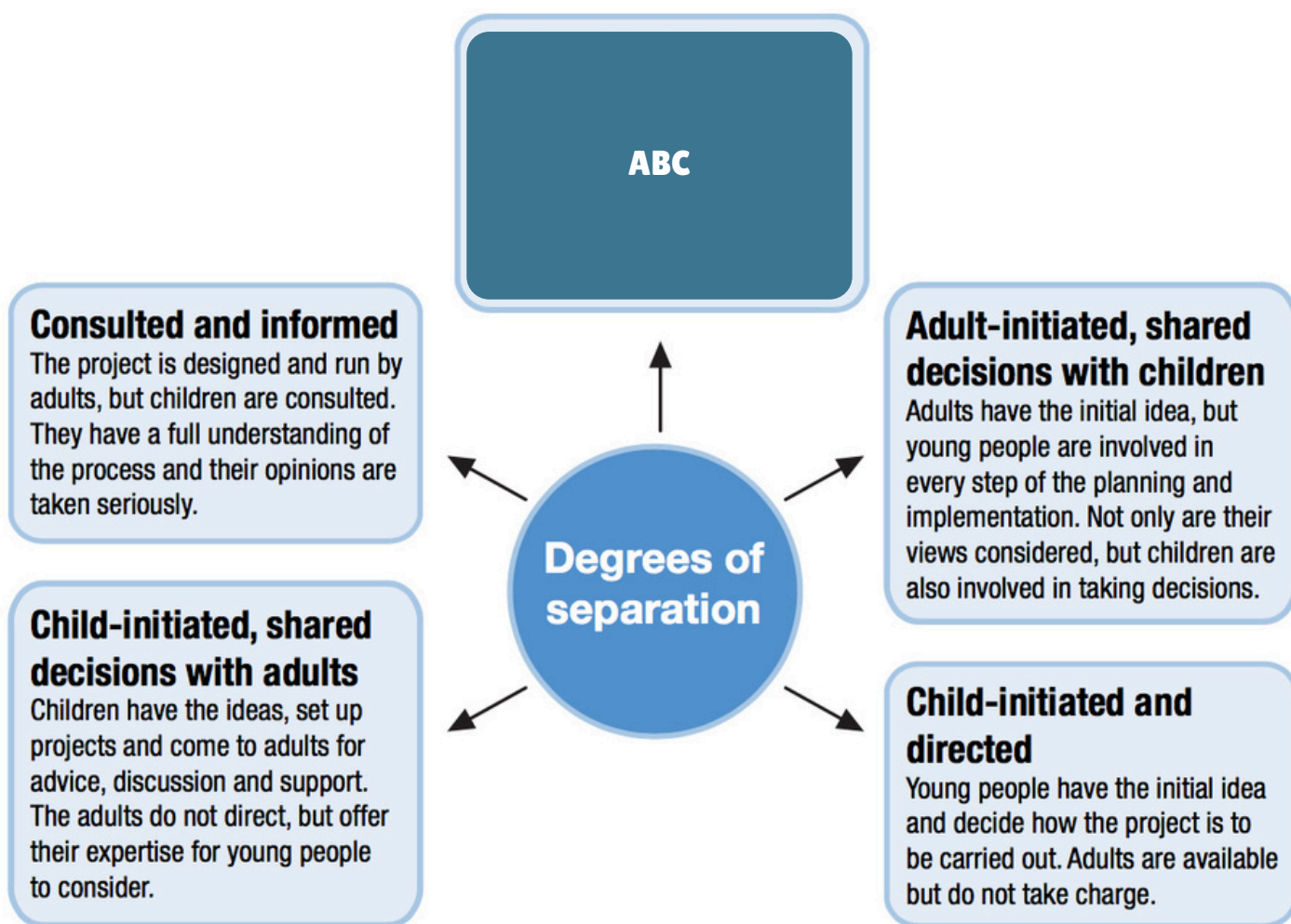

Image source:

[Empowering Young People](#), Carnegie UK Trust, 2008.

DIMENZIJE UČEŠĆA

U Stvaranju boljih gradova sa decom i omladinom: Priručnik za učešće (2001), Dejvid Driskel je predložio još jednu rekonceptualizaciju Merdevine učešća dece Rodžera Harta pod nazivom Dimenzije učešća mladih. Ponovno osmišljena prezentacija postavlja osam prečki Hartovih merdevina na iks i ipsilon osu. Vertikalna dimenzija ilustruje sve veću moć donošenja odluka i promena, dok horizontalna dimenzija ilustruje sve veći nivo interakcije i saradnje.

The dimensions of young people's participation

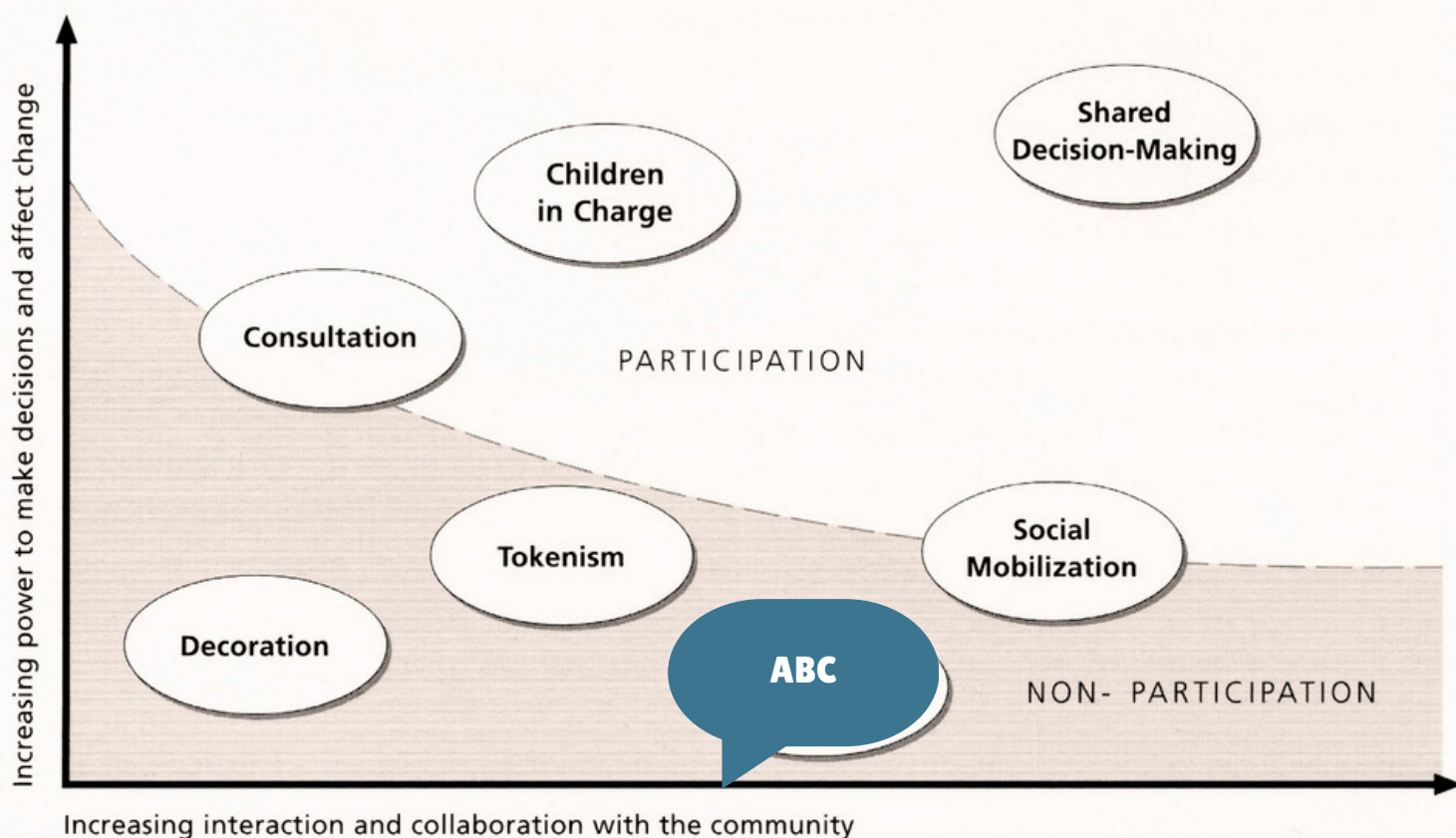

Image source:

[Creating Better Cities with Children and Youth: A Manual for Participation, 2001.](#)

LANDI MODEL

Ovaj model je razvila Laura Landi, profesorka međunarodnih dečijih prava na Školi za obrazovanje na Queen's univerzitetu u Belfastu. Njen model, detaljno opisan u publikaciji iz 2007. u British Educational Journal, pruža način konceptualizacije prava deteta na učešće, kao što je navedeno u članu 12. Konvencije UN o pravima deteta. Namera mu je da fokusira donosiocima odluka na različite, iako međusobno povezane, elemente odredbe.

Četiri elementa imaju racionalan hronološki red: prostor, glas, publika, uticaj.

Landin model učešća je istaknut i podržan od strane Irskog odeljenja za pitanja dece i mladih u njihovoj nedavnoj Nacionalnoj strategiji o učešću dece i mladih u donošenju odluka (2015 – 2020).

SPACE: Children must be given safe, inclusive opportunities to form and express their view.

VOICE: Children must be facilitated to express their view.

AUDIENCE: The view must be listened to.

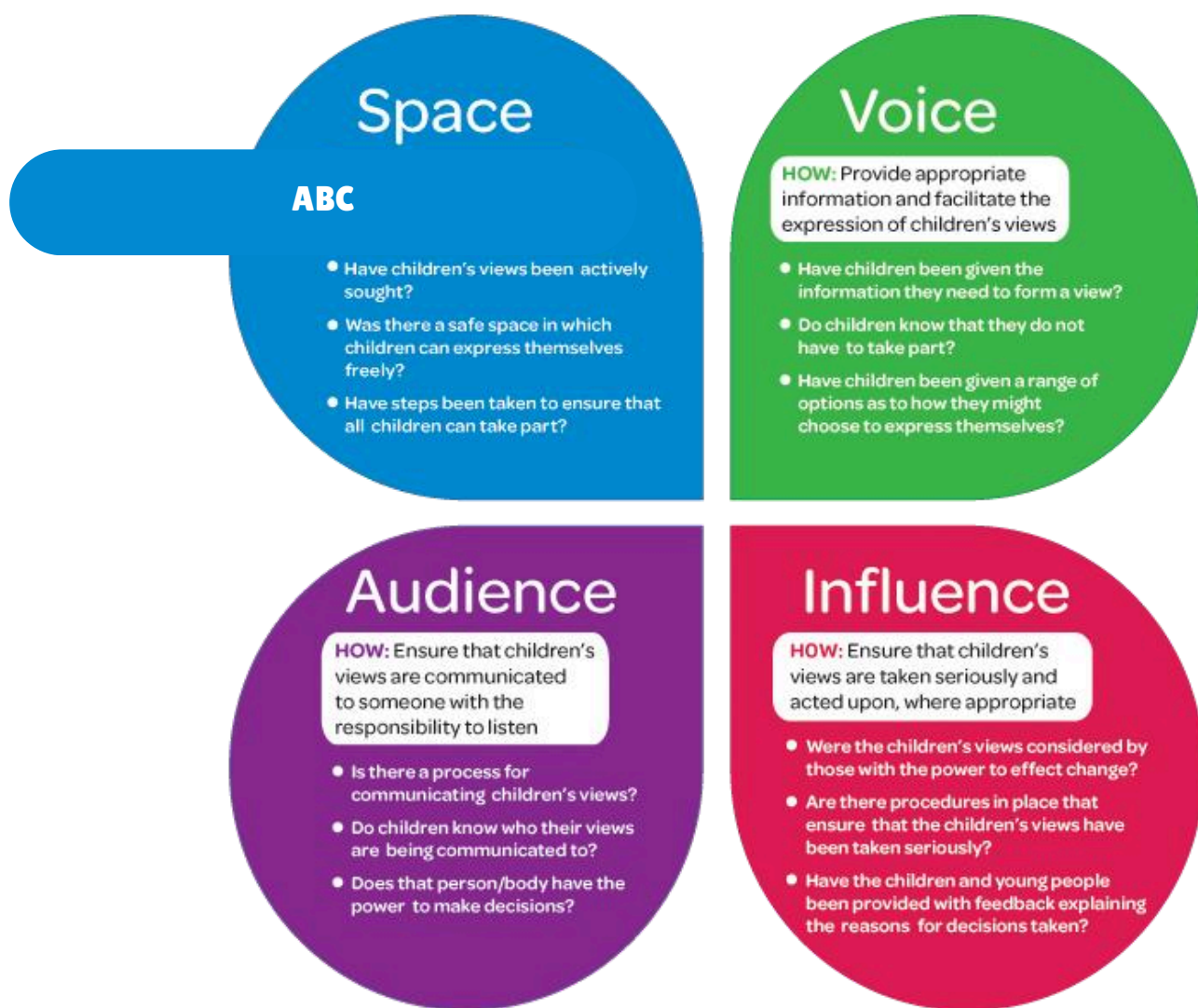
INFLUENCE: The view must be acted upon, as appropriate.

Source:

Lundy, L., "Voice" is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child, British Educational Research Journal, 2007.

LANDINA KONTROLNA LISTA ZA PARTICIPACIJU

Štaviše, Laura Landi (u konsultaciji sa podgrupom) je izradila kontrolnu listu o učešću. Strategija navodi da „ova kontrolna lista ima za cilj da pomogne organizacijama koje rade sa decom i mladima i za njih, da se pridržavaju člana 12 UNCRC-a i osiguraju da deca imaju prostor da izraze svoje stavove; njihov glas je omogućen; imaju publiku jer će njihovi stavovi imati uticaja“.

Source:

Lundy, L., "Voice" is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child, *British Educational Research Journal*, 2007.

YOU PART

Engage. Connect. Empower

PROJECT PARTNERS

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.